Více než polovinu (spíše dvě třetiny) knihy tvoří texty o Kuno Fischerovi, které editor seřadil víceméně chronologicky. Výběr dokumentů začíná přepisem maturitního vysvědčení, pokračuje vzpomínkami spolužáků, další dokumenty se týkají například Fischerova působení v Jeně, pobytu v Itálii, období působení v Heidelberku, zvláštní tematickou skupinu tvoří anekdoty, gratulace, slavnostní řeči nebo nekrology, resp. smuteční projevy. Publikované dokumenty jsou značně různorodé od pamětí přes deníkové záznamy po korespondenci, např. zmínky o Fischerových přednáškách v dopisech Karla Jasperse rodičům, básně či karikatury. Jsou zde texty Fischerových přátel, ale i odpůrců atd. Jedná se tedy o velmi pestrou směs materiálů, která sice rozhodně není nezajímavá – vykresluje osobnost vysokoškolského profesora druhé poloviny 19. století velmi plasticky, nicméně působí spíše jako základní rešerše textů pro připravovanou biografii (možná tomu tak skutečně je). Přesto je vzhledem k pestrosti editovaného materiálu škoda, že edici nedoprovází nějaká větší analytická studie.

Jana Ratajová
DOI: 10.14712/23365730.2026.35

Jana Ratajová (ed.), Snad se uvidíme letos v létě v Praze / Vielleicht sehen wir uns heuer im Sommer in Prag. Dopisy archeologa a obchodníka s uměním Ludwiga Pollaka archeologovi Wilhelmu Kleinovi a historikovi Josefu Šustovi
Scriptorium, Dolní Břežany 2025, 436 s., ISBN 978-80-7649-064-2

Postava historika umění, archeologa a obchodníka se starožitnostmi Ludwiga Pollaka není v českém prostředí všeobecně známá, přestože se jedná o pražského rodáka. Tento stav je způsoben patrně faktem, že Pollak strávil velkou část svého produktivního života v Itálii, a to zejména v Římě, kde je rovněž v tamním Museo Barracco uložena jeho bohužel badatelsky nepřístupná pozůstalost. Navzdory tomu se v Čechách nacházejí dva větší soubory jím odeslané korespondence, která byla adresována jeho vysokoškolskému učiteli a klasickému archeologovi profesoru Wilhelmu Kleinovi z Německé univerzity v Praze a Pollakovu příteli historikovi, politikovi a rovněž univerzitnímu profesorovi Josefu Šustovi. Tyto dopisy jsou dnes uloženy v Kleinově pozůstalosti v Archivu Univerzity Karlovy a v Šustově osobním fondu v Národním archivu. Právě prostřednictvím této korespondence se Jana Ratajová snažila přiblížit Pollakovu osobnost i jeho vztahy s výše uvedenými vědci.

Edičně zpřístupněná korespondence vyšla jako druhý svazek řady *Manu propria maior*. Kniha sestává ze tří větších celků – prvním je úvodní studie o životě Ludwiga Pollaka, sestávající z kratších podkapitol. Nejprve přibližuje jeho rodinné poměry a sleduje je až do Pollakovy smrti v koncentračním táboře v Osvětimi. Pollakovo studium střední školy a následně práv a dějin umění na Německé univerzitě v Praze a posléze ve Vídni, kde obhájil doktorskou práci. Zde se rovněž pouští do interpretace vztahů mezi Pollakem a jeho učitelem Kleinem. Následují podkapitoly, které líčí Pollakovo členství ve Společnosti pro podporu německé vědy, umění a literatury v Čechách, ze které byl v předválečných časech vyloučen pro svůj židovský původ, vylíčení Pollakovy marné snahy získat

pro Československo autentické antické sochy z rozprodávané sbírky umění Landsowne Collection a na závěr podkapitola mapující Pollakovo členství v Královské zemské společnosti nauk, jejímž dopisujícím členem se stal z podnětu Šusty. Z vděčnosti pak věnoval společnosti jím získanou pozůstalost malíře Franze Nadorpa, který pobýval v Praze a udržoval intenzivní styky s českými malíři. V samém závěru studie Ratajová doplňuje několik poznámek k Pollakovým dopisům Šustovi. Po české verzi úvodní studie následuje její anglický překlad. V případě úvodní studie lze autorce vytknout, že na téže straně, kde tvrdí, že Pollakovo přesné datum úmrtí není známo, je obsažena fotografie kamene zmizelých s Pollakovým jménem a velmi konkrétním datem. Přestože se jedná spíše o poslední zmínku o Pollakovi, autorka mohla tento rozpor v textu vysvětlit.

Následující dvě části knihy jsou již tvořeny edicí Pollakových dopisů, které jsou souběžně vydány v německém originále a českém překladu. Pollak v korespondenci s Kleinem (36 dopisů z let 1894–1918) popisuje své badatelské a obchodní cesty a nové archeologické nálezy či jím dokumentované památky v římských muzeích, jejichž snímky svému profesorovi zasílal. V posledních dochovaných dopisech líčí Pollak rodinné útrapy se španělskou chřipkou. Jako přílohy bylo uveřejněno několik dokumentů. Na prvním místě je to dopis adresovaný archeologovi a politikovi Arturu Mahlerovi, s nímž měl Pollak nejprve přátelské vztahy, ale později se rozešli. Dále následuje životopis Ludwiga Pollaka, určený Společnosti pro podporu německé vědy, umění a literatury v Čechách a dopis sběratele umění Edwarda P. Warrena Wilhelmu Kleinovi, který se týká navázání styků mezi odesilatelem a v dopise přímo nejmenovaným Pollakem.

V případě korespondence adresované Šustovi (46 dopisů z let 1897–1940) se Pollak obrací na českého historika coby na svého přítele, tudíž jsou psány v jiném duchu a rovněž obsahově se výrazně liší od korespondence s Kleinem. Pollak Šustovi sděluje záležitosti týkající se jeho rodiny a doptává se na Šustovu rodinu, jindy jsou však jeho dopisy spíše oficiálnějšího charakteru. Odesilatele intenzivně zajímalo personální obsazení stolice klasické archeologie na pražské Německé univerzitě po odchodu Kleina na odpočinek a rovněž se snažil Šustu jakožto ministra přesvědčit o nutnosti nákupu antických památek, které by následně připadly československému státu. Pollak rovněž často vzpomínal na své mládí v Praze, příležitostně se mu do německy psaných dopisů vloudila některá česká slova, na která se rozpomněl a od 30. let rovněž jeho dopisy obsahují rozhořčení nad vzestupem nacismu a s ním souvisejícího antisemitismu. Knihu rovněž vhodně doplňuje rozsáhlejší vydavatelský a ediční dovětek, slovníček různých antických pojmů, v nichž by zájemce o výše uvedené dopisy neznalý dokonale antické hmotné kultury či mytologie mohl tápat, a rejstřík. Současně je nutno přiznat autorce ke cti, že se doslova vypravila po Pollakových stopách v Římě a dohledala tamní lokality, kde žil či se zde pohyboval, a tak tvoří obrazovou přílohu knihy nejen reprodukce Pollakových dopisu, ale rovněž aktuální snímky míst s ním spjatých.

Edice je cenným příspěvkem pro poznání vzájemných styků teritoriálně české inteligence na konci 19. a v první polovině 20. století a zejména pro formování oboru klasické archeologie v evropském kontextu. Lze doufat, že se autorce výhledově podaří proniknout k Pollakově přijaté korespondenci a vytvořit tak kompletní obraz vzájemných písemných styků tří sledovaných osobností.

Jan Boukal
DOI: 10.14712/23365730.2026.36